

RADA OCHRONY PRACY
przy Sejmie RP

STANOWISKO RADY OCHRONY PRACY
w sprawie „Strategii prewencji wypadków
i chorób zawodowych w rolnictwie”

Na posiedzeniu plenarnym Rady Ochrony Pracy, które odbyło się 10 stycznia 2023 roku, poddano dyskusji materiały na temat „Strategii prewencji wypadków i chorób zawodowych w rolnictwie” przygotowane przez Państwową Inspekcję Pracy (PIP), Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) oraz Instytut Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki.

Prezentacji materiałów Państwowej Inspekcji Pracy dokonała Pani Katarzyna Łażewska – Hrycko, Główny Inspektor Pracy.

Specyfika pracy w rolnictwie generuje wiele zagrożeń nasilających się sezonowo. Ryzyko wiąże się tu z obsługą maszyn i urządzeń rolniczych, bezpośrednim kontaktem z szkodliwymi czynnikami biologicznymi, chemicznymi i fizycznymi, a także długotrwałym przebywaniem w trudnych i zmiennych warunkach atmosferycznych. W przypadku rolników indywidualnych powyższe ryzyka obejmują wszystkich członków rodziny dla których gospodarstwo jest miejscem pracy i życia.

Działania PIP w rolnictwie są zróżnicowane prawnie i dotyczą:

1. Wizytacji gospodarstw indywidualnych, w których nie są zatrudnione osoby spoza rodziny rolnika indywidualnego, więc Kodeks Pracy w nich nie obowiązuje;

2. Kontroli i nadzoru nad podmiotami i przedsiębiorstwami rolnymi, które prowadzą zarejestrowaną działalność gospodarczą więc Kodeks Pracy w nich obowiązuje.

W tej sytuacji prawnej, a także w związku z dużym rozproszeniem osób zatrudnionych w rolnictwie za szczególnie ważne należy uznać realizowane przez Państwową Inspekcję Pracy zróżnicowane działania edukacyjno-doradcze w tym sektorze. Obejmowały one w latach 2020-2022:

- 1.527 szkoleń i prelekcji dla 55.087 osób (w tym 41.033 dzieci);
- 7180 wizytacji gospodarstw indywidualnych;
- 629 konkursów wiedzy o bhp w rolnictwie, w których uczestniczyło 55.376 osób (w tym 51.424 dzieci);
- 720 innych działań popularyzacyjnych (konferencje, seminaria, punkty informacyjne), które objęły 8.772 osób (w tym 3.058 dzieci i uczniów).

Za szczególnie istotny należy uznać dominujący udział dzieci w prowadzonych na wsi szkoleniach i konkursach wiedzy o bhp. Młody uczestnik tych przedsięwzięć ma dzięki nim większą szansę na uniknięcie wypadku, a także może wpływać na zachowania rodziców.

Na podkreślenie zasługuje bardzo szeroka współpraca PIP w szerzeniu wiedzy o zapobieganiu wypadkom i chorobom w sektorze rolnictwa. Wśród partnerów Państwowej Inspekcji Pracy główną rolę pełni Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a także Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Izby Rolnicze, Kuratoria Oświaty, Państwowe i Ochotnicze jednostki Straży Pożarnej.

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego prowadzi działalność prewencyjną wypadków i chorób zawodowych w rolnictwie na podstawie Ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o „Ubezpieczeniu społecznym rolników”. Współpracuje w tym zakresie na poziomie krajowym z PIP, a na poziomie międzynarodowym z ISSA (Międzynarodowym Stowarzyszeniem Zabezpieczenia Społecznego) w programie „Wizja Zero” dotyczącym ograniczenia przyczyn i skutków wypadków w pracy.

Liczba zdarzeń zgłoszonych jako wypadki przy pracy rolniczej od roku 2012 do 2020 zmniejszyła się z 24.008 do 10.974 (- 49,7%), ale w 2021 roku wzrosła do 12.088 wypadków (+ 10,2%).

Wśród bezpośrednich przyczyn wypadków przy pracy rolniczej dominowały w 2021 roku: upadki osób (50,2%), pochwycenia i uderzenia przez części ruchome maszyn i urządzeń (12,7%) oraz uderzenia, przygniecenia, pogryzienia przez zwierzęta (11,8%).

Wśród przyczyn wypadków związanych z czynnikami środowiska pracy dominowały: pożary, wybuchy oraz oddziaływanie sił przyrody, skrajne temperatury i czynniki szkodliwe.

Liczba chorób zawodowych w rolnictwie od roku 2018 do roku 2021 ma tendencję zmniejszania się (z 337 do 209). Dominowała choroba zakaźna (borelioza), której liczba przypadków także w w/w okresie zmniejszyła się (z 280 do 150).

Dla upowszechniania zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym KRUS podjął kilkanaście przedsięwzięć edukacyjnych o zakresie ogólnopolskim, w tym: 6

kampanii prewencyjnych, oraz konkursów (3 adresowane do dorosłych i 3 do dzieci i młodzieży).

Działania KRUS w zakresie zapobiegania wypadkom i chorobom zawodowym są wszechstronne i adresowane do istotnych grup odbiorców w środowisku rolniczym.

Instytut Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki przedstawił dane dotyczące skutków wypadków i chorób zawodowych w rolnictwie. Dostęp do opieki medycznej na terenach wiejskich jest ograniczony, gdyż tylko 3,7 przychodni przypada na 10 tys. mieszkańców (w miastach jest to 8,45). W 132 gminach wiejskich w ogóle nie ma lekarzy POZ (dane Ministerstwa Zdrowia z 2021 roku.). Co czwarty mężczyzna z terenów wiejskich nie był nigdy u lekarza specjalisty. Rolnicy nie są objęci badaniami określającymi ich zdolność do wykonywania pracy (w tym bardzo ciężkiej). W badaniach przesiewowych u 9.125 rolników i członków ich rodzin z 8 województw stwierdzono występowanie chorób przewlekłych, w tym 56,6% z nich dotyczyło układu kostno-stawowego. Znaczną część badanej populacji wiejskiej dotknęła borelioza (29,4%), nadciśnienie tętnicze (31,0%), a także depresja (32,6%).

Borelioza i kleszczowe zapalenie mózgu są najczęściej stwierdzane wśród pracowników Sekcji A: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo. Według danych Instytutu Medycyny Pracy z Łodzi w latach 2018-2020 stwierdzono rocznie od 400 do 575 przypadków boreliozy (w tym od 11 do 18 przypadków neuroboreliozy). Natomiast dane gromadzone przez NIZP-PZH za rok 2022 podają 17.338 przypadków boreliozy (w tym 361 neuroboreliozy). Powyższe dane wskazują, że borelioza i jej powikłania stały się niebezpieczną chorobą o zasięgu ogólnopolskim powodującą poważne zmiany w układzie nerwowym, kostno-stawowym i w mięśniu sercowym.

Przedstawione na posiedzeniu dane o wypadkach i chorobach zawodowych w rolnictwie przez instytucje centralne (PIP, KRUS) oraz przez placówkę naukową (IMW) wykazują na potrzebę podjęcia ich skoordynowanych działań celem zmniejszenia liczby zachorowań i wypadków w rolnictwie. W związku z powyższym Rada zaleca:

1. Opracowanie programu realizacji strategii prewencji chorób zawodowych i wypadków w rolnictwie;
2. Kontynuację badań przesiewowych monitorujących stan zdrowia rolników;
3. Opracowanie i upowszechnienie dobrych praktyk w zapobieganiu wypadkom i chorobom zawodowym w rolnictwie.

PRZEWODNICZĄCY

Rady Ochrony Pracy
Poseł Janusz Śniadek

Warszawa, dn.2023 r.

Rozdzielnik:

Do wiadomości:

- 1) Marszałek Sejmu,
- 2) Sejmowa Komisja Polityki Społecznej i Rodziny,
- 3) Senacka Komisja Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej,
- 4) Sejmowa Komisja Zdrowia,
- 5) Senacka Komisja Zdrowia,
- 6) Reprezentatywne organizacje pracodawców i pracowników.

Do realizacji:

wniosek I	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministerstwo Zdrowia Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Państwowa Inspekcja Pracy Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Instytut Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki
wniosek II	Ministerstwo Zdrowia Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Instytut Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki
wniosek III	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Państwowa Inspekcja Pracy Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Instytut Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki